

ภาคผนวก ๑

เอกสารศึกษาเพิ่มเติม

การผลิตดินสอพอง

บ้านหินสองก้อน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ระดับชุมชน

เอกสารศึกษาเพิ่มเติม

การผลิตดินสอพอง

ประวัติของบ้านหินสองก้อน

หมู่บ้านหินสองก้อน

รูปที่ 1 หมู่บ้านหินสองก้อนชุมชนผู้ผลิตดินสอพอง

ที่ตั้ง

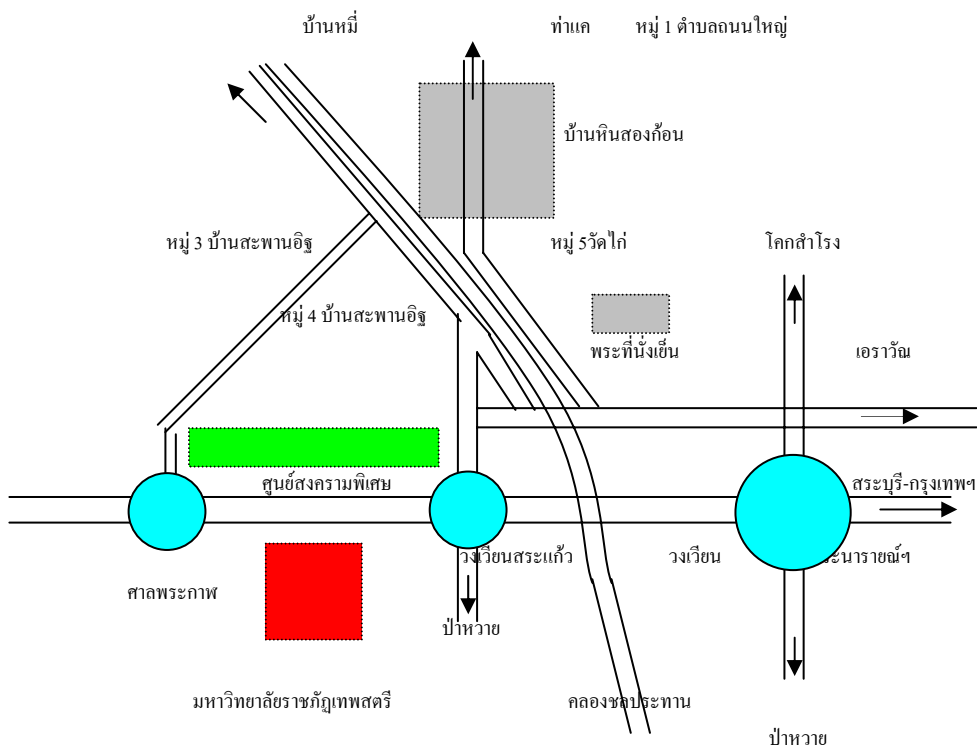
หมู่บ้านหินสองก้อนตั้งอยู่ในเขต 3 หมู่บ้านที่มีอาณาเขตติดต่อกันได้แก่หมู่ที่ 4, 5 ตำบลทะเลชุบศร และหมู่ที่ 1 ตำบลถนนใหญ่ ในอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี ทิศเหนือติดต่อกับหมู่ที่ 2 ตำบลถนนใหญ่ ทิศใต้ติดกับหมู่ที่ 5 ตำบลทะเลชุบศร ทิศตะวันออกติดกับหมู่ที่ 5 และหมู่ที่ 6 ทิศตะวันตกติดกับหมู่ที่ 4 และคลองชลประทาน

รูปที่ 2 คลองชลประทานที่สร้างปี พ.ศ. 2500 ได้แบ่งหมู่ 4 ตำบลทะเลชุบศร ออกเป็นสองส่วน

ประวัติชุมชน

ประวัติความเป็นมาของหมู่บ้านหินสองก้อน เดิมบ้านหินสองก้อนเป็นหมู่บ้านที่อยู่ในหมู่ที่ 4 ชื่อหมู่บ้านสะพานอิฐ ผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเล่าให้ฟังว่า เดิมทีบริเวณที่ตั้งหมู่บ้านนั้นมีสะพานที่ทำด้วยอิฐขนาดใหญ่ สันนิษฐานกันว่าเป็นสะพานที่สร้างขึ้นตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราช พ.ศ. 2208-2220 เพราะใกล้ๆ กับโรงเรียนสาริमानอุปถัมภ์ที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านมีแนวกำแพงเมืองและคูเมือง เชื่อกันว่าคนในวังนารายณ์จะข้ามสะพานนี้ออกมาเพื่อลงไปอาบน้ำที่อ่างแก้ว ซึ่งอ่างแก้วนั้นอยู่ภายในหมู่บ้านและปัจจุบันนี้ก็ได้รับการอนุรักษ์ให้เป็นโบราณสถาน จึงทำให้ตั้งชื่อหมู่บ้านนี้ว่า บ้านสะพานอิฐ หมู่ที่ 5 ตำบลทะเลชุบศร และหมู่ที่ 1 ตำบลถนนใหญ่ ซึ่งเดิมอยู่ในตำบลทะเลชุบศรทั้งสองหมู่บ้าน เล่ากันว่าเดิมชื่อบ้านโคกมะเขือ บ้างก็ว่าบ้านโคกพุทรา ได้มีชาวบ้านได้ไปขนหินจากเขาหนีบ ตำบลท่าศาลา พอมาถึงบริเวณหมู่บ้าน ปรากฏว่าเกวียนหักและหินแตกออกเป็นสองก้อนจึงเรียกกลุ่มหมู่บ้านนี้ว่า หมู่บ้านหินสองก้อน ต่อมาชลประทานได้ขุดคลองในปี พ.ศ. 2500 และได้ตัดดินมาทับหินสองก้อนนั้นจนหายไป นอกจากนี้คลองได้ตัดส่วนหนึ่งหมู่ 4 ของหมู่บ้านสะพานอิฐแยกออกจากกัน

รูปที่ 3 แผนที่ตั้งหมู่บ้านหินสองก้อน

วิถีชีวิต วัฒนธรรม ประเพณี

วิถีชีวิตเดิมเป็นชนบทที่ทำการเกษตรได้มีการปรับเปลี่ยนไปเนื่องจากมีการขยายตัวของชุมชนเมือง ทำให้ที่ดินมีราคาแพง แหล่งเกษตรกรรมลดลง พื้นที่สวนและป่าลดลง มีคนเข้ามาอยู่เพิ่มมากขึ้น คนที่อยู่เดิมอพยพออกไป ชุมชนแออัดมากขึ้น

สำหรับวิถีชีวิตในการทำดินสอพอง ชาวบ้านใช้เวลาในแต่ละวันดำเนินเป็นกิจวัตรประจำวันที่เป็นวัฏจักรต่อเนื่องกันมาเป็นระยะยาวนาน โดยเริ่มจาก ช่วงเช้าทำการหยอดดินก้อนโดยตักจากบ่อดกตะกอนที่เรียกว่าบ่อกรองหรือบ่อเนื้อ เพื่อที่จะใช้บ่อสำหรับนำเอาดินที่กรองใหม่เข้ามาแทนที่ แต่ส่วนใหญ่ผู้ผลิตจะมีบ่อดกตะกอนหลายบ่อ หลังจากนั้นทำความสะอาดบ่อตากซึ่งจะนำเอากรวดที่อยู่กันบ่อออกแล้วใช้เครื่องสูบน้ำฉีดคองดินให้ละลายไหลลงบ่อตากจนชั้นแล้วกรองด้วยตะแกรงใส่บ่อกรองหรือบ่อเนื้อทิ้งไว้ระหว่างนั้นก็คอยคนน้ำใส่ทิ้งลงบ่อตากเพื่อนำกลับมาฉีดใส่คองดินใหม่ พักกลางวัน ช่วงบ่ายก็เก็บดินที่ตากไว้ซึ่งใส่ถุงหรือนำส่งโรงโม่แล้วซึ่งใส่ถุงเก็บเข้าโรงเก็บเพื่อรอจำหน่าย งานในช่วงบ่ายนี้ถ้ามีพื้นที่เหลือจากการตากดินช่วงผลิตก็จะทำการหยอดดินตุ่ม และเก็บดินก้อนที่ทำตอนเช้าขึ้นห้างไม้ไผ่เพื่อตากดินให้แห้งสนิทในวันต่อไป

การขายจะปลีกเวลาทำงานออกมาขายถ้าผู้มาซื้อที่บ่อดินหรือเรียกลูกค้ามารับของเมื่อได้จำนวนที่พอกับความต้องการของผู้ซื้อหรือออกไปขายเอง เวลาที่เหลือก็พักผ่อนหรือทำงานบ้านแล้วก็มาทำต่อในช่วงเย็นที่อากาศไม่ค่อร้อน

การจำหน่ายราคาในแต่ละฤดูกาลจะแตกต่างกันไปดังนี้ ในฤดูร้อนดินแห้งเร็ว ขายดี แต่ราคาถูก ฤดูฝนดินแห้งช้าปริมาณลดลงแต่ขายได้ราคาดี ฤดูหนาวดินแห้งเร็วและขายได้ราคาดี

รูปที่ 4 วิถีชีวิตของชุมชนบ้านหินสองก้อน

ชาวบ้านส่วนใหญ่ในหมู่บ้านที่อพยพมาจากบ้านคลองปี ตำบลโพธิ์เก้าต้น ตำบลตะลุง อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี และมีบางส่วนที่อพยพมาจากเวียงจันทน์ ประเทศลาว ชาวบ้านส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งเป็นศาสนาประจำท้องถิ่นมีการทำบุญตักบาตรในเทศกาลต่างๆ อย่างสม่ำเสมอและในวันสำคัญต่างๆ หรือเทศกาลงานบุญทั้งหลายชาวบ้านก็ยังอนุรักษ์กันไว้เป็นอย่างดี มีประเพณีที่สำคัญคือการทำบุญข้าวเหนียวก็จะมี การเดินเรียไรข้าวเหนียวไปตามบ้านต่างๆ หลังจากนั้นก็จะนำไปทำบุญที่วัด หรือประเพณีการทำบุญกลางบ้าน ตรุษ สงกรานต์ และวันขึ้นปีใหม่เป็นต้น

ความหมายของดินสอพอง

ดินสอพอง เป็นดินที่มีลักษณะสีขาวใช้เขียนกระดานชนวนเราเรียกวัสดุประเภทนี้ว่าดินสอ(ดินขาว) ปัจจุบันเป็นสินค้าที่ผลิตในลักษณะอุตสาหกรรมในครัวเรือนของหมู่บ้านหินสองก้อน โดยใช้วัตถุดิบสำคัญ คือ ดินมาร์ลหรือปูนมาร์ล (marl) ซึ่งเป็นดินที่เกิดจากการยุบตัวของหินปูน แล้วถูกน้ำพามาสะสมอยู่ตามเชิงเขา หรือบริเวณแอ่งที่ลุ่ม โดยการเกิดแสดงให้เห็นว่าวัตถุดิบกำเนิดสำคัญของดินมาร์ล คือ หินปูน ซึ่งในเขตจังหวัดลพบุรีและบริเวณใกล้เคียงจะพบหินดังกล่าวในกลุ่มภูเขาหินปูนที่กระจายตัวเป็นแนวยาวต่อเนื่องกัน ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าดินมาร์ลที่พบในจังหวัดลพบุรีและจังหวัดใกล้เคียง จะมีการเกิดที่สัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภูเขาหินปูนที่ปรากฏอยู่ในพื้นที่ดังกล่าว ปัจจุบันกรมทรัพยากรธรณีพบว่าแหล่งดินมาร์ลแหล่งสำคัญของประเทศไทยจะกระจายอยู่ในหลายจังหวัด โดยมีแหล่งที่สำคัญได้แก่ แหล่งอำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี, อำเภอเฉลิมพระเกียรติ อำเภอบ้านหมอ จังหวัดสระบุรี, อำเภอเมือง อำเภอตากศิ จังหวัดนครสวรรค์ และ อำเภอท่าม่วง อำเภอเมือง จังหวัดกาญจนบุรี รวมปริมาณสำรองทั่วประเทศประมาณ 100 ล้านตัน (กรมทรัพยากรธรณี, 2535 : หน้า 147)

ดินมาร์ลจะเป็นดินที่มีเนื้อเป็นสารประกอบแคลเซียมคาร์บอเนต (CaCO_3) เป็นส่วนใหญ่ ดินชนิดนี้เมื่อบิบบมะนาวใส่ น้ำมะนาวซึ่งเป็นกรดจะทำปฏิกิริยากับแคลเซียมคาร์บอเนต เกิดฟองฟูของก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ขึ้น จนดูราวกับว่าดินนั้นพองตัวออก จึงเรียกดินดังกล่าวนี้ว่า ดินสอพอง (พจนานุกรมศัพท์ธรณีวิทยา, 2530 : หน้า 75) โดยทั่วไปปริมาณแคลเซียมคาร์บอเนตในดินมาร์ลจะไม่คงที่ แต่จะมากกว่า 80% ดังเช่น แหล่งดินมาร์ลบ้านท่าแค อ.เมืองลพบุรี มีปริมาณแคลเซียมคาร์บอเนตสูงถึง 93% (กรมทรัพยากรธรณี, 2532 : หน้า 34)

ดินสอพอง นับเป็นสินค้าที่สร้างชื่อเสียงให้กับจังหวัดลพบุรี ทั้งในฐานะที่เป็นแหล่งผลิตเพียงแหล่งเดียวในประเทศ และการผลิตที่สืบทอดมาอย่างต่อเนื่องยาวนานนับเป็นเวลาร้อยปี ดังหลักฐานอันเป็นหมายเหตุในรัชกาลที่ 3 จ.ศ.1205 (พ.ศ.2386) ที่ให้เมืองลพบุรีทำดินสอพองส่งไปกรุงเทพฯ เพื่อใช้ในราชการ (เจริญศรี, 2528: หน้า 106) และจากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า การผลิตดินสอพองที่ยังกระทำกันอยู่ในปัจจุบันมีแหล่งผลิตสำคัญ คือ บริเวณบ้านหินสองก้อน ตำบลทะเลชุบศรและตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

ประวัติของดินสอพอง

ตามตำนานของจังหวัดลพบุรีเล่าสืบต่อ ๆ กันมา(ไม่สามารถนำไปอ้างอิงเชิงวิชาการได้)ว่า นานแสนนานมาแล้วสมัยที่พระรามปราบทศกัณฐ์ได้สำเร็จ พระองค์ได้ปูนบำเหน็จรางวัลให้กับหนุมานซึ่งเป็นทหารเอกของพระองค์ โดยตรัสให้หนุมานเหาะตามศรที่พระองค์แผลงไปถ้าศรตกลงที่ตรงบริเวณใด บริเวณนั้นก็จะเป็นของหนุมาน ศรพระรามเป็นศรศักดิ์สิทธิ์เมื่อแผลงมาตกยังทุ่งพรหมมาสต์ที่ในปัจจุบันคือจังหวัดลพบุรี ได้ทำให้แผ่นดินถูกเป็นไฟ หนุมานจึงใช้หางกวาดเปลวไฟให้ดับ ดินบริเวณที่ถูกไฟจึงสุกกลายเป็นดินขาว และถ้ำถ่านที่ถูกหางหนุมานกวาดออกไปก็กลายเป็นภูเขาล้อมรอบจังหวัดลพบุรีนั่นเอง

ในจดหมายเหตุของลาลูแบร์ หัวหน้าคณะทูตชาวฝรั่งเศสที่เดินทางเข้ามาในเมืองไทยสมัยแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชได้บันทึกไว้ว่า

“...ชาวสยามอาบน้ำวันละ 3 ครั้ง 4 ครั้ง และอาบน้ำบ่อย ๆ และถือเป็นความสุขาเปรียบร้อยว่า จะมิไปเยี่ยมผู้ใดในราชการที่สำคัญๆ โดยมีได้อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาดหมดจดเสียก่อนและในกรณีเช่นนี้เขาจะประแป้งให้ขาวร้อยที่ขอดอก เพื่อแสดงให้เห็นว่าได้อาบน้ำมาแล้ว ...” จากจดหมายเหตุดังกล่าวนี้แสดงว่า การทำดินสอพองมีมาตั้งแต่แผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแล้ว

จะเห็นได้ว่าการผลิตดินสอพองได้มีมาตั้งแต่สมัยสมเด็จพระนารายณ์จนถึงปัจจุบัน เดิมจะผลิตที่บ้านท่ากระยางด้วยการขุดดินในบริเวณบ้านมาผลิตซึ่งเป็นดินคุณภาพดี แต่เมื่อผลิตเป็นจำนวนมากและเป็นเวลาหลายปีทำให้เกิดปัญหาเรื่องดินพังและเกิดบ่อมากมาย จึงได้ย้ายแหล่งผลิตมาอยู่ที่บ้านหินสองก้อนที่อยู่นอกเมืองโดยใช้แหล่งวัตถุดิบจากตำบลท่าแคแทน

สมบัติตามธรรมชาติของดินสอพอง

ในทางวิทยาศาสตร์ ดินมาร์ลที่นำมาใช้ทำดินสอพองคือดินที่มีแร่แคลไซต์ (calcite) หรือแคลเซียมคาร์บอเนต (CaCO_3) ผสมอยู่เป็นจำนวนมาก (โดยทั่วไปจะมากกว่า 80 %) ดินดังกล่าวนี้อาจมีชื่อเรียกอีกอย่างในทางปฐพีวิทยาว่า “ ปูนมาร์ล ” ซึ่งถูกนำไปใช้อย่างแพร่หลายในการแก้ปัญหาความเป็นกรดของดิน เพราะดินมาร์ลเมื่อถูกกับกรดก็จะทำปฏิกิริยาให้ก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์ออกมา สามารถทดสอบให้เห็นปฏิกิริยาดังกล่าวด้วยวิธีการง่ายๆ โดยการหยดน้ำมะนาวซึ่งเป็นกรดอย่างหนึ่งลงบนดินมาร์ล ดินดังกล่าวจะดูเหมือนพองตัวขึ้น เพราะก๊าซคาร์บอนไดออกไซด์พยายามลอยตัวหนีออกจากเนื้อดินนั่นเอง

แหล่งวัตถุดิบของดินสอพอง

รูปที่ 5 แหล่งสอพองที่ตำบลท่าแค อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี

แม้ว่าดินมาร์ลจะพบกระจายอยู่ในหลายบริเวณของจังหวัดลพบุรี แต่แหล่งดินมาร์ลที่นับว่าสำคัญของจังหวัดคือแหล่งที่พบในท้องที่ตำบลท่าแค อำเภอเมืองลพบุรี มีพื้นที่ประมาณ 10 ตารางกิโลเมตร ลักษณะโดยทั่วไปของดินมาร์ลในแหล่งนี้จะปรากฏเปลือกดินมีสีดำหนาประมาณ 0.5 – 2 เมตร และจากข้อมูลการเจาะสำรวจน้ำบาดาลพบว่าชั้นดินมาร์ลมีความหนาประมาณ 20 เมตร โดยปกติตอนบนจะจะมีสีขาวคูคล้ายดินขาว ความแข็งของชั้นดินจะเพิ่มขึ้นตามความลึก ดินมาร์ลจากแหล่งท่าแคจะมีสีขาวลักษณะรูพรุนคล้ายคราบหินปูนและมีสารแคลเซียมคาร์บอเนตอยู่ประมาณร้อยละ 93

แหล่งผลิตดินสอพอง

รูปที่ 6 บ้านหินสองก้อนแหล่งผลิตดินสอพองมากที่สุดในประเทศไทย

เนื่องจากมีแหล่งวัตถุดิบ(ดินมาร์ล) อยู่ใกล้กับหมู่บ้านหินสองก้อน จึงเป็นแหล่งผลิตดินสอพองซึ่งอยู่ที่ตำบลท่าแค ห่างจากชุมชนประมาณ 5 กิโลเมตรและชุมชนมีความเชี่ยวชาญการทำดินสอพองมาแต่

ดั้งเดิม ที่ตั้งของชุมชนอยู่ติดเส้นทางคมนาคมที่สามารถติดต่อซื้อขายมีความสะดวกมากและติดกับตัวเมือง ห่างจากวงเวียนสระแก้วใจกลางเมืองลพบุรีเพียง 1 กิโลเมตร

ขั้นตอนการผลิตดินสอพอง

วัตถุดิบ

วัตถุดิบสำคัญ คือ ดินมาร์ลหรือปูนมาร์ล (marl) ซึ่งเป็นดินที่เกิดจากการสะสมของหินปูน แล้วถูกน้ำพามาสะสมอยู่ตามเชิงเขา หรือบริเวณแอ่งที่ลุ่ม โดยการเกิดแสดงให้เห็นว่าวัตถุดิบกำเนิดสำคัญของดินมาร์ล คือ หินปูน ซึ่งในเขตจังหวัดลพบุรีและบริเวณใกล้เคียงจะพบหินดังกล่าวในกลุ่มภูเขาหินปูนที่กระจายตัวเป็นแนวยาวต่อเนื่องกัน ดินมาร์ลของจังหวัดลพบุรีมีมากและคุณภาพดีที่ตำบลท่าแคและตำบลกกโก อำเภอเมืองลพบุรี

กระบวนการผลิตดินสอพอง

ในชุมชนจะผลิตดินสอพองโดยจะนำดินมาร์ลมาละลายในบ่ออากาศและกรองด้วยตะแกรงลงในบ่อกรองหรือบ่อเนื้อ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนแรก ฉีดน้ำไปที่กองดินให้ดินละลายมารวมที่ก้นบ่อจนขึ้นได้ที่แล้ว สูบผ่านตะแกรงลงในบ่อกรองหรือบ่อเนื้อ เพื่อแยกเอา หิน กรวด ทราย และเศษหญ้าออก

รูปที่ 8 การแยกเนื้อดินออกจากกรวดและกรองแยกเอา หิน กรวด ทราย และเศษหญ้าออก

ขั้นตอนที่สอง ทิ้งไว้หนึ่งคืนดินขาวจะตกตะกอนนอนก้นบ่อ ตอนบนจะเป็นน้ำใส ๆ ผู้ผลิตจะค่อยๆ ช้อน หรือดูดเอาน้ำใส ๆ นี้ออกจากบ่อจนเหลือแต่แป้งดินขาวชั้นเหมือนดินโคลน ซึ่งก็คือโคลนดินสอพองที่ต้องการ

รูปที่ 9 การตกตะกอน

ขั้นตอนที่สาม ตักโคลนดินสอพองหยอดในแม่พิมพ์กลมทิ้งไว้กลางแจ้งจนดินสอพองหมาดเกาะกันเป็นก้อนแข็งพอที่ใช้มือหยิบได้ จึงนำแผ่นดินสอพองไปวางบนตะแกรงไม้ไผ่เพื่อผึ่งแดดให้แห้งสนิท ส่วนเวลาที่ใช้ในการตากให้แห้งนั้นพบว่าวันไหนแดดจัดจ้กัใช้เวลาตากเพียงวันเดียว แต่ถ้าแผ่นดินสอพองยังไม่แห้งสนิทก็ต้องตากต่อไป 2-3 วัน เมื่อแผ่นดินสอพองแห้งดีแล้วก็นำไปเก็บไว้เพื่อส่งจำหน่ายต่อไป

รูปที่ 10 การหยอดดินก้อนและการตากแห้ง

เครื่องมือที่ใช้ในการผลิตดินสอพอง

ในการผลิตดินสอพองอุปกรณ์ที่ใช้ ได้แก่ ดินมาร์ล เครื่องสูบน้ำ บ่อปูน ตะแกรงกรอง วงสแตนเลส พิมพ์หยอดดินดอก แคร่ไม้ไผ่ จอบตักดิน ถังน้ำ รถเข็นปูน ฆ้องถี่ ๆ ฯลฯ

รูปที่ 11 อุปกรณ์ เครื่องมือในการผลิตดินสอพอง

วิธีการทำดินก้อนและดินดอก

การทำดินก้อน

นำดิน โคลนจากบ่อตักใส่ถังมาบริเวณที่หยอดดินแล้วนำดินใส่ในวงสแตนเลส

รูปที่ 12 การทำดินก้อน

รูปที่ 13 การทำดินดอก

ส่วนการทำดินสอพองให้มีรูปร่างอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากรูปร่างที่เป็นแผ่นกลม ๆ นั้น ปัจจุบันใช้โคลนดินสอพองที่มีความเหลวพอประมาณเทลงในพิมพ์ แล้วกดลงบนถาดหรือภาชนะรองรับอื่น ๆ แล้วนำไปผึ่งแดดให้แห้งสนิท พิมพ์ที่ใช้จะมีลักษณะคล้ายพิมพ์ทำหน้าขนมเค้กที่มีลวดลายต่างๆ ซึ่งจะทำให้ดินสอพองที่ผลิตได้มีรูปร่างหลายลักษณะตามความนิยมของผู้ใช้ และเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์

ส่วนการทำดินสอพองให้มีรูปร่างอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากรูปร่างที่เป็นแผ่นกลม ๆ นั้น ปัจจุบันใช้โคลนดินสอพองที่มีความเหลวพอประมาณเทลงในพิมพ์ แล้วกดลงบนถาดหรือภาชนะรองรับอื่น ๆ แล้วนำไปผึ่งแดดให้แห้งสนิท พิมพ์ที่ใช้จะมีลักษณะคล้ายพิมพ์ทำหน้าขนมเค้กที่มีลวดลายเส้น ซึ่งจะทำให้ดินสอพองที่ผลิตได้มีรูปร่างหลายลักษณะตามความนิยมของผู้ใช้ และเหมาะสมกับการใช้ประโยชน์

ประโยชน์และโทษของดินสอพอง

ประโยชน์ของดินสอพอง

ดินสอพองมีประโยชน์มากมายคือ ใช้ผสมเกลือจืดหรือยิปซัม (Gypsum) เพื่อทำแป้งหอม ใช้ผสมน้ำหอมทำแป้งกระแจะ ใช้ลงพื้นตู้โต๊ะเพื่อปิดร่องให้เรียบ ใช้ผสมลาเท็กซ์ปิดทับหัวตะปู ใช้เป็นสีรองพื้น ใช้แก้ดินเปรี้ยว ใช้เป็นส่วนผสมในกระบวนการผลิตปูนซีเมนต์ด้วยกรรมวิธีผสมเปียก ใช้ผสมทำยาสีฟัน และใช้ผสมทำรูป

ในด้านอุตสาหกรรม ดินสอพองจะถูกใช้เป็นผงขัด เพื่อขัดเฟอร์นิเจอร์และผงโลหะต่าง ๆ เช่น ทอง เงิน นาก รวมถึงใช้ขัดกระจกเงาด้วย และดินสอพองยังใช้เป็น ส่วนผสมในการทำยาสีฟันทั้งชนิดผงและชนิดเหลว ใช้ผสมในการทำสบู่ฟอกตัวเพื่อให้เนื้อสบู่वलขึ้น และเมื่อไปฟอกร่างกายยังช่วยขจัดผดผื่นคันได้ซึ่งเป็นคุณสมบัติของดินสอพอง สำหรับ ดินสอพองที่ใช้ในอุตสาหกรรมจะเป็นดินที่ผู้ผลิตหยอดตากแดดเป็นก้อนกลม ๆ

ถ้าใช้ดินสอพองในด้านเป็นเครื่องประทินผิว จะต้องนำดินสอพองที่เป็นแผ่นจากแหล่งผลิตมาละลายน้ำแล้วกรองด้วยผ้าขาวบางอีกหลายหนเพื่อให้ได้เนื้อดินที่ละเอียดมากขึ้น นำดินที่ละเอียดอยู่ในน้ำทิ้งไว้ให้ตกตะกอนในอ่างจากนั้นก็เทน้ำทิ้งเหลือไว้เพียงแป้งชั้นๆ นำแป้งชั้นๆ ที่ได้มานี้ไปนวดผสมกับน้ำหอมแล้วหยอดเป็นเม็ดเล็กๆ เมื่อนำไปอบด้วยดอกไม้ไทยนานาชนิดอีกครั้งหนึ่งก็จะได้แป้งร่ำ ส่วนแป้งฝุ่นคัดหน้าและแป้งฝุ่น โรยตัวนั้นก็ต้องใช้กรรมวิธีที่แตกต่างกันไป กล่าวคือ นำ ดินสอพองมาเคียวผสม เช่น พิมเสน การบูร ฯลฯ จากนั้นแต่งสี แต่งกลิ่นหอมตามที่ต้องการ แล้วนำไปผ่านกรรมวิธีที่ทำให้สารต่างๆ รวมเป็นเนื้อเดียวกัน และทำให้เป็นผงละเอียดก็จะได้แป้งฝุ่นคุณภาพดีตามต้องการ

นอกจากการใช้ประโยชน์ดังกล่าวข้างต้นแล้ว ประโยชน์อีกอย่างของดินสอพองก็คือการนำไปผสมกับสมุนไพรโดยเลือกสมุนไพรที่รู้จักสรรพคุณแล้ว เช่น ใช้ดินสอพองผสมกับน้ำมะนาวทาตรงรอยบวม ปูดไม่นานอาการเจ็บปวดก็จะคลายและส่วนที่บวมโนก็จะยุบหายไป ถ้าเป็นสิวมืดใหญ่ก็ใช้ดินสอพองละลายน้ำขึ้น ๆ แด้มหัวสิ่วทิ้งไว้หนึ่งคืน รุ่งเช้าสิวมืดนั้นก็จะฝ่อยุบหายไป

โทษของดินสอพอง

โทษของดินสอพองส่วนใหญ่เกิดจากการปนเปื้อนของเชื้อจุลินทรีย์เนื่องจากดินสอพองได้มาจากการนำดินธรรมชาติหรือเรียกว่า ดินมาร์ล มาผสมกับน้ำแล้วนำไปตากแดด ซึ่งย่อมเกิดการปนเปื้อนจากจุลินทรีย์ได้ง่าย ดินสอพองที่มีจุลินทรีย์ปนเปื้อนในปริมาณมากหรือมีจุลินทรีย์ที่ก่อให้เกิดโรคได้ คือเมื่อเข้าสู่ร่างกายทางตา สิว บาดแผลอื่น ๆ หรือเข้าทางกระแสโลหิต อาจมีผลทำให้เกิดการอักเสบรุนแรง โดยเฉพาะเชื้อ *Pseudomonas aerations* อาจทำให้ตาอักเสบรุนแรงถึงขั้นทำให้ตาบอดได้ นอกจากนี้ยังมีเชื้อ *Escherichia coli*, *Salmonella spp.* และ *Clostridium spp.* ถ้าเข้าร่างกายทางปากอาจทำให้เกิดโรคอาหารเป็นพิษได้

ฉะนั้นเพื่อความปลอดภัยจึงควรใช้ดินสอพองที่ผ่านการร่อนและฆ่าเชื้อที่อุณหภูมิสูงก่อนใช้

บรรณานุกรม

- กรมทรัพยากรธรณี. 2522. **ทรัพย์ในดินลพบุรี**. กรุงเทพฯ : ห้างหุ้นส่วนจำกัดอรุณการพิมพ์.
- กรมทรัพยากรธรณี. 2535. **100 ปี กรมทรัพยากรธรณี**. กรุงเทพฯ : บริษัททองรัตน์ จำกัด.
- คณะกรรมการจัดทำพจนานุกรมธรณีวิทยา. 2530. **พจนานุกรมศัพท์ธรณีวิทยา**. กรุงเทพฯ :
โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เจริญศรี เจริญวัฒน์. 2528. ดินสอพอง : ของศิลปบุรี. ใน **สมบัติไทย**.
- นิพนธ์ ตั้งคณาภิรักษ์ และคณะ. มปป. **เทคนิคการแยกสารโดยวิธีโครมาโทกราฟี**. กรุงเทพฯ.
- บุญศักดิ์ ใจจงกิจ. 2522. **มอเตอร์ไฟฟ้า**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า.
- ดวง ทองคำช้อย. 2548. **ดินสอพองบ้านหินสองก้อน อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี**. มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี.
- ดวง ทองคำช้อย. 2546. **การวิจัยและพัฒนามาตรฐานคุณภาพการจัดการท่องเที่ยว หมู่บ้านหินสองก้อน
ตำบลทะเลชุบศรและตำบลถนนใหญ่ อำเภอเมือง จังหวัดลพบุรี**. สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- ดวง ทองคำช้อย และคณะ. 2546. **การพัฒนาผลิตภัณฑ์ดินสอพองเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม หมู่ที่ 4,5 บ้านหินสอง
ก้อนจังหวัดลพบุรี**. สถาบันราชภัฏเทพสตรี ลพบุรี.
- ดวง ทองคำช้อย. 2544. **การศึกษาเงื่อนไขการตกตะกอนของดินสอพอง**. สถาบันราชภัฏเทพสตรี.
- ศศิเกษม ทองรงค์ และคณะ. มปป. **เคมีทั่วไป**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.
- ศุภชัย ไร่เทียมพงศ์. 2528. **ปฏิบัติการเคมีวิเคราะห์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนูรัตน์ วัฒนาวงศ์สว่าง. 2542. **ลพบุรีเมืองกึ่งกลางประเทศบนสองลำน้ำ และที่ราบลอนคลื่น**. ลพบุรี :
หน้า 25-32. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สารคดี.